

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLEJE.

La bibliofilia. *XV. évfolyam 9. szám* (1913. december): Leo S. OLSCHKI: Incunables imitant les manuscrits. (A cikk előző részéről l. e folyóirat 1914. évf. 87. lapját. E befejező rész 12 miniált ösnyomtatványt sorol fel, több fénynyomatú tábla kíséretében.) — SZERKESZTŐSÉG: Salvaguardiamo il patrimonio artistico nazionale. (A folyóirat szerkesztősége abból az esetből kiindulva, hogy a mantovai székesegyház remek XV. sz.-i misekönyvéből 4 gyönyörűen miniált lapot kivágtak és 40 liráért eladtak, megkondítja a vészharangot és sürgős intézkedést kér oly irányban, hogy a templomoknak adományozott régi, miniált szerkönyvek vonassanak el eredeti rendeltetésüktől s bizassanak a közkönyvtárak őrzetére. Tekintve a miniált kéziratok nagy művészi becset, csakugyan jó volna őket a közhasználatból kivonni s például a székesegyházi vagy egyházmegyei kincstárak őrzetére bizni, de egyúttal helyes volna a *lex Paccat* a miniált kéziratokra is kiterjeszteni s ekként azt a pusztítást, amelyet e téren a pénzsóvár antikváriusok, élükön az OLSCHKI-céggel, immár évek óta a kufárok hazafiatlan kapzsiságával elkövetnek, legalább is csökkenteni.) — *10-11. szám* (1914. január-február): Enrico CELANI: Un calendario di Paolo Eber. (Az 1556. évre szóló *Calendarium historicum* egy példányában, mely Domenico PASRANTE bibornok könyvtárából származik, szerző több kronologiai feljegyzést talált, mely részben egykorú, részben régmúlt eseményekre vonatkozik. Szerző ezen jobbára kétes értékű följegyzéseket minden megjegyzés nélkül közli.) — Carlo FRATI: Bolletino bibliografico Marciano. (Befejező közlemény. Szerző sorra ismertette a Marciano kéziratái és könyvei alapján készült dolgozatokat. Tanulmányának az utolsó része a recenzeált művek pontos cím-, név- és tárgymutatóját tartalmazza.) — Luigi ZAMBRA: La barzelletta *Lassa far a mi* in un codice della biblioteca comunale di Budapest. (A budapesti fővárosi könyvtár ZICHY-kodexéből közli a *Lassa far a mi* című dalnak e kéziratban megőrzött változatát, rövid, a költemény szerzőségéről eddig elhangzott véleményeket összefoglaló bevezetés kapcsán.) — Hugues VAGANAY: Les romans de chevalerie italiens d'inspiration espagnole. (Az *Amadis di Gaula* XIII. könyve első részének 1584. évi kiadásáról a XXXVII. fejezettől végig, továbbá ugyane könyv második részének 1560. kiadásáról a XCII. fejezetig.) — Leo S. OLSCHKI: Livres inconnus des bibliographes. (42. ALATUS S. Oratio pro morte Montaninae uxoris Hieronymi Petruccij Senensis. Senis. 1491. — 43. ARISTOTELES: De propositionibus universalibus. H. é. ny. n. — 44. Ars notariatus. H. n. 1499. — 45. BUSTI U. Compendio de varie cose. Milano 1496. — 46. Hortulus Rosarum. [Parisiis] é. n. — 47. LULLUS R. Ars brevis. H. é. n. — 48. MATHEOLUS P. Tractatus

de memoria. H. é. n. — 49. MORETUS M. Judicium pro anno 1478. H. n. — 50. OVIDIUS. De Ponto libri IV. H. é. n.) — Amédée BOINET: *Courrier de France.* (Hírek a főbb párisi könyvtárakról s bibliografiai egyesületekről. Francia folyóiratszemle.) — A. VALGIMIGLI: *British courier.* (Rövid beszámoló lady BROOKE, Eliot REED és Bertram DOBELL könyvgyűjteményeinek az eladásáról, William Carew HAZLITT hagyatékáról, dr. W. E. A. AXON manchesteri bibliografus haláláról s néhány jelentéktelenebb eseményről.) — 9—11. szám: Auguste RONDEL: *La bibliographie dramatique et les collections de théâtre en France.* (Cikke II. részében időrendben ismerteti az 1733-tól 1904-ig árverésre került magánkönyvgyűjtemények színházi részét s ezek sorában SOLEINNE 1843/44-ben elárverezett gyűjteményéről emlékezik meg nagyobb részletességgel, azután a párisi nagy közkönyvtárak színi könyvtárainak szólnak. A legfontosabb közgyűjtemények, a Bibliothèque de l' Arsenal mellett, a Comédie Française, az Académie nationale de musique és a Société des auteurs et compositeurs dramatiques könyvtárai. Végül több ma is élő bibliofil színmű-gyűjteményét sorolja fel. A tanulmány III. része a színházi gyűjtemények osztályozásának van szentelve. Szerző szerint az osztályozás «végleges» típusát «bibliophile Jacob» állapította meg a SOLEINNE-gyűjtemény árverésekor készített katalógusában. Ennek beosztását lenyomatja s több módosítást ajánl hozzá, amit az újabb kutatások indokolnak.) — 12. szám (március): Renato SORIGA: *A proposito di alcune stampe italiane inedite della Raccolta Malaspina.* (Az olasz metszetek történetéhez szolgáltat anyagot a MALASPINA-féle gyűjtemény alapján. Összesen öt, eddig részben vagy egészben kiadatlan metszetet publikál képből és bő leírásban; ezek: 1. A szerelem kútja, mely KRISTELLER szerint A. POLLAIUOLO alkotása; 2. Saragossai sz. VINCE életéből vett jelenet, mely Maso FINIGUERRA iskolájára vall; 3. Sz. ANTAL, életéből vett 11 jelenetből kerekelve, firenzei munka 1460 körülről; 4. A keresztlevétel, közepes munka a XV. sz. végéről; 5. Sz. ÁGOSTON, a lombardiai iskola sikerült terméke a XV. sz. végéről.) — G. BOFFITO e P. NICCOLARI: *Bibliografia dell'aria.* (A meteorologia és földmágnesség olasz vonatkozású irodalma. Folytatás: ALFONSO—ALLÉ.) — 9—12. szám: L. SIGHINOLFI: *Francesco Puteolano e le origini della stampa di Bologna e di Parma.* (A bolognai nyomdászat legrégebbi nyoma 1470-ből való. Ez év október 25-én társult a parmai származású Francesco PUTEOLANO két bolognai polgárral egy nyomda felállítására érdekében. A szerződés szerint a két polgár fizeti az anyagot és a munkásokat s ennek fejében PUTEOLANO-é a könyvek egyharmada után járó tiszta haszon. A két bolognai polgár Baldassare AZZOGUIDI és Annibale MALPIGLI volt, akik közül az első a szakirodalomban eddig mint a bolognai nyomdászat egyedüli megteremtője szerepelt. A társaság legalább is 2 évig állt fenn s egyetlen ismert terméke egy OVIDIUS volt, mely 1471-ben jelent meg. 1472 óta mások is gyakorolták Bolognában a könyvnyomtatás mesterségét, így Andrea PORTILIA, Scipione MALPIGLI és Ugo RUGGERI, sőt az sem lehetetlen, hogy a dömések is felállítottak egy házi nyomdát. 1473-ban PUTEOLANO Giovanni CALPURNIO-val társul egy kollégium és irodalmi iskola létesítése érdekében s jeles tanári működést fejt ki. AZZOGUIDI Piero öccsével üzletet tart fenn nyomdai kellékek

számára, míg MALPIGLI tovább folytatja a nyomdász-mesterséget. PUTEOLANO később — 1475 végén vagy 1476 elején — ismét részt vett egy nyomdai vállalkozásban, melynek technikai kivételét ugyancsak MALPIGLIRE bízták. E vállalkozással PUTEOLANO még 1480-ban is összekötetésben állott, amikor pedig már Milanóban tartózkodott. A szövetséget ügylátszik csupán MALPIGLI halála [1484.] bontotta fel. Maga PUTEOLANO valószínűleg csupán 1491 január 1. után húnyt el.)

Le bibliographe moderne XVI. évfolyam, 95—96. szám (1912—13. november—december): MAX PRINET: Manuscrits de la librairie d'Yvon du FOU, grand veneur de France. (L. DESLISLE a Bibliothèque nationale kézirat-tárban 7 kodexet talált, melyek egyike Raoul Du FOUX évreuxi püspök számára készült, míg a többi hatról azt gyanította, hogy YVON DU FOU kir. fővadászmester könyvtárából való. PRINET gondos heraldikai tanulmányok alapján kimutatja, hogy a hat kézirat közül kettő kétségkívül a vadászmester tulajdona volt, két másik minden valószínűség szerint szintén e gyűjteményből való s az utolsó kettőről sem lehetetlen, hogy ugyanonnan származik.) — Pierre FLAMENT: Documents judiciaires du greffe de Moulins versés aux archives départementales de l'Allier. (Rövid tartalmi ismertetése azon ügyiratoknak, melyeket a moulini közjegyzőség kiselejtezett és az allieri megyei levéltárban letéteményezett.) — Félix HERBERT: Ce qu'on lisait à la cour en 1768. (Közli LEFÈVRE udvari könyvkereskedőnek egy 1768 okt. 8-án kelt rendelését, amelyből kiderül, hogy miféle könyvek iránt érdeklődött az udvari közönség.) — Ch. SCHMIDT: Les documents de l'histoire économique du XIXe siècle. (A baseli Schweizerisches Wirtschafts-Archiv 1911—13. évi jelentéseinek ismertetése.)

Revue des bibliothèques. XXIII. évfolyam 10—12. szám (1913. október—december): H. OMONT: La bibliothèque Vaticane sous le Cardinal Sirleto. (Három okmányt közöl az 1578—1580-ig terjedő időszakból, mely több érdekes adatot tartalmaz a könyvek és könyvkötések áráról, továbbá a római könyvkereskedők és könyvkötőmesterek nevét illetőleg.) — Mario ESPOSITO: Notice sur deux manuscrits de la bibliothèque du Trinity College à Dublin. (A dublini Trinity College kéziratáról T. K. ABBOTT által készített jegyzék szerző szerint épen nem válik az intézet dicséretére. Szerző újra leírja, a mai igényeknek megfelelően, az E. 5. 2. és E. 4. 19. jelzésű kéziratokat.) — Marcel FOSSEYEU: Trois comptes de la Recette générale des Gabelles aux Archives de l'Assistance publique. (Balthazard CHAHU champagnei főadószedő három jelentésének ismertetése az 1597., 1598. és 1599. évből.) — A. NOYON: Notes pour servir au catalogue du fonds latin de la Bibliothèque Nationale. Inventaire des écrits théologiques du XII. siècle non insérés dans la patrologie latine de Migne. (A dolgozat első részéről l. Magyar Könyvszemle 1913: 91. l.-t. E rész a 2950—12.019. számokat ismerteti.) — Julián PAZ: Archivo general de Simancas. Secretaria de Estado, Catalogo de los documentos de los negociaciones de Flandes, Holanda y Bruselas 1506—1795. (E negyedik közlemény¹ a Flandriára vonatkozó iratokat sorolja fel az 1653—1687. évekből.)

¹ V. 5. Magyar Könyvszemle 1913: 176. l.

Rivista delle biblioteche e degli archivi. XXIV. évfolyam 10—12. szám (1913. október-december): Giulio COGGIOLA: La biblioteca universitaria di Padova nella sua nuova sede. (A közlemény ez első része a padovai egyetemi könyvtárnak új helyiségében történt megnyitásakor elhangzott beszédet közli.) — G. B. PICOTI: L'effimerium curiale di Andrea da Santa Croce. (A Laurenziana könyvtár *Gaddiano 48.* jelzésű anonim kéziratáról kimutatja, hogy e napló szerzője egy jeles római patricius, ANDREA DA SANTA CROCE volt.) — Silvia TREVES: Società per le biblioteche delle scuole elementari del commune di Firenze. (A társulat 1912—13. évi jelentése. Ez évben a társulat 35 új iskolai könyvtárt létesített 178450 lira költséggel.) — Giulio COGGIOLA: Oggetti d'arte in biblioteche italiane. (A padovai könyvtárban levő Madonna-miniaturáról szól, mely Felice RANNELLI munkája s Carlo MARATTÁ-nak a firenzei Biblioteca Nazionale Centraleban őrzött festménye nyomán készült.) — Curzio MARZI: Degli antecessori dei giornali. (Benedetto DEI-nek a Laurenzianában őrzött iratai közül közöl két XV. századi levelet, amely nem magánügyekről szól, hanem közérdekű eseményeket regisztrál s ekként — némi túlzással — a mai hírlapok őseinek tekinthető.)

The library journal. XXXVIII. kötet, 6. szám (1913. június): C. Seymour THOMPSON: The dividend paying public library. (Szerző a közkönyvtár által fizetendő osztalékot nem pénzben, hanem szellemi javakban képzeli. Arra kell törekedni, hogy a könyvtárra fordított pénzáldozat a népesség szellemi művelése javára kellőképp kiaknáztassék. A lakosság háromféle osztálya tartózkodik a könyvtártól: azok, akik nem is tudnak a könyvtár létezéséről, azok, akik tudnak róla, de közömbösek iránta s végül azok, akik megvetik a könyvekből meríthető tudományt. Szerző leírja, hogy Washingtonban mit csináltak a lehető olvasók e három csoportjának a meghódítására. A gyarapodási jegyzéket hétről-hétre közzéteszik az egyik esti lapban, egyes tárgycsoportokról szóló könyv-lajstromot nyomdai úton, vagy sokszorosító gép segítségével több száz példányban állítottak elő s osztottak szét úgy a könyvtárban, mint pósta útján. Emellett százával küldték szét a körleveleket, felvilágosító előadásokat tartottak az iskolákban, a szülői értekezleteken s munkásgyűléseken. Mindennek megvolt az eredménye, de még mindig nem elégítette ki a könyvtáros ambícióját s elhatározta, hogy állandóan a könyvtárra irányítja azok figyelmét, akiket meg akar nyerni a könyvtár számára. Kísérletkép gondosan kiválasztották 500 szobafestő, bádogos és ács címét és kilenc hónapon át hónapról-hónapra küldtek el nekik egy-egy csinosan kiállított körlevelet, könyvlistát, vagy más a könyvtárt az illetők szempontjából ismertető nyomtatványt. Igen jó hatása volt egy levelezőlapnak, melyen felszólították a címzettet, hogy e lappal jelentkezzen a közkönyvtár ipari osztályában, ahol segítségére lesznek mesterségét érdeklő kérdésekben; máskor «úzenkét jó könyv» jegyzékét küldték szét a következő felszólítás kíséretében: «Vajjon nem volna-e jó: Ismerni mindazt, amit a legjobb szakértők irtak szakmájáról? Ismerni a legújabb, kipróbálás alatt álló módszereket és eljárásokat? Fürgének, haladónak, a korral lépést tartónak lenni? Megteheti, ha havonként elolvas egy jó könyvet s néhány folyóirat-cikket.» A mozgalomnak oly jó hatása volt, hogy a jövőben sokkal szélesebb

mederben fogják tovább folytatni. A fődolog a kitartás, de ehhez nem elég az, hogy folyton terjesszük a könyvtár hírét, hanem hogy állandóan foglalkoztassuk vele ugyanazon egyének gondolkodását.) — Georges ILES: A bureau of review. (Évenként az amerikai közkönyvtárak körülbelül 10,000, felerészből belföldi, felerészből külföldi könyvujdonlátást iktatnak anyagukba. Óhajtott volna, hogy e könyvek mindegyikéről valamely illetékes szakértő rövid felvilágosító jegyzete álljon a könyvtáros és olvasói rendelkezésére. Evégből szervezni kellene a most teljesen szervezetlenül s öletszerűen végrehajtott könyvkritikát.) — George F. BOWERMAN: Cooperation between the library and the book store. (Szerző sikraszáll azon szerinte téves felfogás ellen, mintha a közkönyvtárak terjedése károsan befolyásolná a közönség könyvvásárló kedvét. Egészen más okok működnek közre abban, hogy a könyvvásárlók száma megcsappant. Ilyenek: a bérlakások, az utazási kedv elterjedése, az olcsó folyóiratok s a mozielőadások. A közkönyvtár ellenben a községben az iskola további folytatása. Fő célja, hogy drága szakkönyvekkel és technikai folyóiratokkal lássa el a lakosságot. Amellett a könyvtár képviseli az irodalmi jóizlést. Egyre nagyobb lesz azok száma, akik magánkönyvtárukat a közkönyvtárban nyerhető tanácsok nyomán egészítik ki. Végül a könyvtár nevezi az újságolvasókat könyv-olvasókká s minthogy sokkal több szükséglet költ fel, mintsem ki tudna elégtetni, a jelentkező olvasók egy részét a könyvtárújszóz tereli. Az együttműködést azonban megnehezíti az a különböző álláspont, melyet a könyvtáros és könyvkereskedő a könyvvel szemben elfoglal. A könyvtáros súlyt helyez a könyvek jóságára, a kiadás teljességére, olvasható betűkre, tartós papírosra és kötésre, művészi illusztrálásra, viszont a könyvtárújszóz a fő az eladott nyomtatványok után ráeső haszon. Az együttműködésnél a könyvkereskedőnek tekintettel kellene lenni a könyvtáros által képviselt elvekre. Tapasztalás szerint a könyvvásárlóknak csupán 25%-a tudja pontosan, hogy milyen könyvet akar venni, a többi 75% vásárlását a kereskedő rábeszélő képessége dönti el. Ez esetekben tehát helyes volna, ha a kereskedő a könyvtáros magasabb elvei szerint igazodnék. Washingtonban 1904 óta évenként karácsony előtt néhány héttel könyvkiállítást rendeznek a legjobb képeskönyvekből és klasszikus kiadásokból s előadásokon fejtegetik érdemeiket. Sokat tehet a könyvtár a könyvvásárlás érdekében, a legjobb könyvek lajstromának a terjesztésével s a kiadók prospektusainak a szétosztásával. Viszont a könyvkereskedők a maguk részéről több figyelemben részesíthetnék az amerikai könyvtárösszevetség hivatalos jegyzékeit, a kiadók kikérhetnék a könyvtárosok tanácsát stb.) — 7. szám (július): Arthur Low BAILEY: What people read. (A Delaware állam területén működő vándorkönyvtárak, noha nagy gonddal állították össze, nem használtattak ki kellőleg. Épen azért az Állami Könyvtári Bizottság a tanítók útján kérdőíveket osztott szét a lakosság között, melyek a következő pontokra kértek feleletet: «1. Sorolja fel azon könyveket, melyeket az utolsó három esztendőben olvasott: a) a vándorkönyvtárból való könyvek; b) egyéb könyvek. 2. Mily könyvek vannak a család birtokában? 3. Mily folyóiratokat és hírlapokat járát a család.» A könyvtárakat kezelő tanítók csakis az Állami Nevelési Tanács nyomása alatt gondoskodtak arról, hogy a kérdőívek helyesen kitöltessenek. Mintegy 80%-a

a kérdőíveknek került vissza az Állami Könyvtári Bizottsághoz, mely az íveket községenként csoportosítva kezeli s amikor arról van szó, hogy egy-egy községbe újabb könyvsorozatot küldjön, a küldeményt ez ívekből vonható tanulságok nyomán állítja össze. Az íveket countyk szerint táblázatokba is feldolgozzák. E feldolgozásból kiderül, hogy pl. Sussex countyban az iskolágyermekek 40%-a semmit sem olvasott s a családok 50%-a egyetlen könyvvel sem rendelkezett. A könyvekkel bíró családok 10%-ának csupán 10, vagy ennél is kevesebb könyv volt a birtokában. New-Castle countyban 130 család összesen 647 könyvvel rendelkezett. E könyvek alig egy harmada mondható jónak, míg 142 kötet a határozottan rossz művek csoportjába tartozik. Érdekes a folyóiratokra vonatkozó eredmény. Csupán 6% járat irodalmi folyóiratot, 20% valami vallásos lapot, 53% divat- vagy háztartási lapot, 69% valamely jobbára selejtes földművelési lapot s 80% a helyi lapot.) — Arthur C. BOSTWICK: Library circulation at long range. (Érdekes példákön mutatja be a kikölcsonöz állomások útján lebonyolított könyvkölcsonözés alkalmával a felekkel való írásbeli érintkezés módját.) — John A. LOWE: The relation of public and college libraries. (Azokat az eseteket fejtegeti, amelyekben a közkönyvtár az iskolai könyvtár segítségére lehet és viszont.) — Lucy D. LUARD: The use of public documents in a small library. (A hivatalos jelentések, évkönyvek stb. könyvtári feldolgozásáról és hasznosításáról.) — Alice S. TYLER: The public library in commission-governed cities. (Amerikai közigazgatási viszonyokból folyó kérdések tárgyalása.) — George Hill EVANS: The remittance of fines. (A bírságpénzt csakis úgy lehet menteni és indokolni, ha a pontosságra szoktatás eddig legjobban bevált eszközét látjuk benne. Az az eljárás, hogy a bírság összege a könyv árának összegéig emelkedhetik, alapján igazságtalan, mert ha valaki pl. egy félévig magánál tart 2 könyvet, melyek közül az egyik 45 centbe, a másik pedig 4 dollárba kerül, úgy ugyanazon mulasztásért mindkét esetben más és más anyagi kárpótlás esedékes. Helyesebb a bírságpénz nagyságát kizárólag a terminuson túl eltelt időhöz mérni. Így van ez Woburnben, ahol 2 hét után naponként 2 cent, de legfeljebb 20 cent fizetendő s aki e tartozását nem rendezi, azt egy hónapra megfosztják a könyvtár használati jogától.) — Miss KETCHAM: A social service library. (A bostoni School for social workers által létesített társadalomtudományi könyvtár.) — G. W. LEE: The inter-library worker and the exhibit of new books. (Miss GRANGER működését ismerteti s az általa megkezdett informáló munkásság egyetemes szervezését sürgeti.) — 8. szám (augusztus): Henry E. LEGLER: The world of print, and the world's work. (Elnöki megnyitóbeszéd az American Library Association 1913. közgyűlésén, mely főbb vonásokban vázolja az amerikai közkönyvtári mozgalmat. Még 1889-ben akadt Amerikában cikkíró, aki a közkönyvtárak ellen nyilatkozott, mivel kudarcot vallottak a népművelés terén, valamivel később is hallatszottak hangok, melyek ellenezték, hogy New-York városában közkönyvtár szerveztessek. Ezek a régi nézet kései visszhangjai. A modern közművelődési könyvtár gondolatát Amerikában George TICKNOR pendítette meg 1851-ben s ezzel megadta a lökést a bostoni könyvesház megalapítására. Ma az Egyesült-Államokban 1222 oly község van, amelynek lakossága meghaladja az 5000-et s ezek

közkönyvtárai 90 millió kötetel rendelkeznek, amely állománnyal évenként átlag 110 millió kötet kikölcsönzést bonyolítanak le. Az évi gyarapodás 4 millió kötet s összes évi jövedelmük 20 millió dollár. Majdnem valamennyi könyvtár saját épületében van elhelyezve, az épületek költségeihez CARNEGIE 42,226.338 dollárral járult hozzá, míg a községi adókból és helyi jövedők adományaiból 100 millió dollárt fordítottak e célra. Ezen 1222 község összes lakossága 38,758.584, vagyis jóval kevesebb, mint a lakosság összességének a fele. Az Egyesült-Államok 100 legnagyobb városa, amelyek lakosainak minimuma 53.684, maximuma pedig 4,766.883, több könyvvel rendelkezik, mint az állam-többi községei együttvéve. Az egész forgalom 40%-a e száz városra esik s ebből ismét csupán 15 város közt oszlik meg 30,000.834 kikölcsönzés.) — N. C. KINGSBURY: The library a necessity of modern business. (Ismerteti az American Telephone and Telegraph Company különböző szakkönyvtárait, melyeket a személyzet számára tart fenn avégből, hogy a szolgálatot minél tökéletesebben tudja lebonyolítani.) — Lutie E. STEARNS: The woman of the farm. (Az amerikai farmok művelődésében vezető szerepet játszik a nő, akinek ilyenmunkásságát szerző több példa kapcsán ismerteti.) — John Boynton KAISER: American municipal documents — a librarian's view. (Az amerikai városi jelentések és egyéb hivatalos kiadványok beosztását s nyilvántartásának a módját ismerteti.) — 9. szám (szeptember): George M. ANENY: The municipal reference library as an aid in city administration. (A városok közigazgatásának reformálásában, javításában nagy szerepük van a közkönyvtáraknak, amelyek megőrzik s könnyen hozzáférhetővé teszik az erre vonatkozó kiadványokat.) — J. F. HUME: The dream of an organizer: a library phantasy. (Utopisztikus kép a könyvtári szervezet jövőjéről.) — Thomas P. AYER: The value of a university bindery. (Az amerikai könyvtárak legtöbbszörében a könyvek kötése akár a használt anyag selejtes volta, akár a munka lelkiismeretlensége folytán nem kielégítő. Ezen csak egy úton lehet segíteni, ha a könyvtárak saját üzemű könyvkötő műhelyeket rendeznek be. Szerző ismerteti a Columbia University Library könyvkötő műhelyének munkásságát az 1910/11., 1911/12. és 1912/13. évekből.) — B. D. HOUSEL: Finding miss-filed index cards. (A mutatók rossz helyre osztott céduláinak könnyű megtalálásának egy módját ismerteti, az eljárás technikájának körülményes leírásával.) — Louis O'NEILL: The insular library of Porto Rico. (A könyvtár eredete 1899-be nyúlik vissza, jelenlegi szervezetét 1903-ban nyerte s most 22,000 kötetet s 6000 olvasót számlál.) — 10. szám (október): GEO. F. WINCHESTER: Some statistics on thirteen libraries and a suggestion for an A. L. A. statistical handbook. (Bemutat egy táblázatot, mely 13 községi szabad könyvtárra vonatkozó adatokat tartalmaz. A táblázat következő rovatokra terjeszkedik ki: 1. Község neve. 2. Lakosok száma. 3. Könyvtáros neve. 4. Évi kiadások teljes összege. 5. A költségek egy lakosra eső hányada. 6. A könyvtár könyvállományának darabszáma. 7. Egy-egy lakosra hány kötet esik. 8. A kikölcsönzött kötetek száma. 9. Egy-egy kötetre hány kölcsönzés esik. 10. Egy-egy főre hány kikölcsönzés esik. 11. Egy-egy kikölcsönzés átlag mennyibe került. — II. Fizetések: 1. Első asszisztens. 2. Főkatalógizáló. 3. Segédkatalógizáló. 4. A kikölcsönző osztály

feje. 5. Az osztály segédei. 6. A tudományos osztály főnöke. 7. Az ifjúsági osztály főnöke. 8. Segédei. 9. Olvasótermi felvigyázók. 10. Fiókkönyvtárak kezelése. — Egy másik táblázat a könyvtári tisztviselők képzettségére vonatkozó követelményeket részletezi. Szerző egy amerikai statisztikai évkönyvnek ily beosztással leendő megszerkesztését ajánlja.) — Theresa WITCHNER: Efficiency in library work. (Azt fejtegeti, hogy a könyvtár munkánál az egyes tisztviselők munkabírását nem lehet kizárólag darabszám szerint értékelni, hanem számos más tényezőt is figyelembe kell venni.) — F. H. RIDGWAY: A classification for agriculture literature. (A Brera college library újrendezésekor átrevideálták a DEWEY-féle rendszernek a mezőgazdaságra vonatkozó osztályát, melynek új beosztását cikkirő rövid indokolás kíséretében közli.) — G. W. LEE: Special library service. (Ismerteti a bosztoni Cooperative information bureau munkásságát s azt a szerepet, amelyet az információk megadásánál a szakkönyvtárak játszanak.) — 9. és 10. szám: Theodor W. KOCH: The British Museum library. (Vácolja a British Museum könyvtárának történetét, ismerteti berendezését, szabályait s az elért eredményeket.) — 11. szám (november): Annie Carroll MOORE: What the community is asking of the department of children's work in the public library. (Arról a nagy érdeklődésről és hatásról számol be, melyet a newyorki közkönyvtár ifjúsági osztálya a felnőtt látogatókra tett fennállása első évében.) — Linda M. CLATWORTHY: Ohio libraries in the flood. (Beszámol azokról a nagy veszteségekről, melyek az Ohioban 1913 március 25-én óriási rombolást véghez vitt árvíz folytán a nyilvános könyvtárakat érték. Legnagyobb volt a kár a daytoni könyvesházban, melynek anyagi veszteségét 85.000 dollárra becsülik.) — 12. szám (december): William Alanson BORDEN: Baroda, India and its libraries. (A barodai maharadzsa tartományában 451 helyi könyvtárt létesített összesen 2.000.000 kötettel, úgy hogy minden lakosra egy kötet esik. Az évi költségek mintegy 750.000 koronára rúgnak.) — Samuel Swett GREEN: Some autobiographical sketches. (Önéletrajzi visszaemlékezések.)

Zeitschrift für Bücherfreunde. Új sorozat. V. évfolyam 7. szám (1913 október): Hans KNUDSEN: Die Chr. D. Meyersche Silhouettensammlung. (A silhouette-arckép eddig legrégebb ismert példája 1631-ből való. A legrégebbek fehér kartonból készültek s a kivágott konturos-képeket sötét, rendszerint kék, alapra ragasztották. Divatjának tetőpontját a XVIII. században érte el, amikor szokásban volt az ismerősök silhouette-képét albumokba gyűjteni. Szerző egy ilyen albumot ismertet, melyet az 1782-ben elhunyt Wilhelm Christian Dietrich MEYER, a mannheimi színház rendezője állított egybe s amely jelenleg a marbach-i SCHILLER-múzeumban van letétbe helyezve. Az albumnak mintegy a felét kivágták. A még megmaradt 70 lapon 143 fej van, amelyek közül 111 mellé ki van téve a név is. Szerző pontos jegyzéket közöl róluk.) — Leonhard NEUBAUR: Zur Geschichte und Bibliographie des Volksbuchs von Ahasverus. (A bolygó zsidó mondájának egyik rendkívül elterjedtséget nyert német feldolgozása Schleswigben készült s először 1602-ben jelent meg, állítólag Leydenben. Szerző kimutatja, hogy Leyden ez esetben nem a híres hollandiai nyomtatóhelyet jelenti, hanem szójáték, mely Krisztus szemve-

déseire vonatkozik. Melyik város rejlik e megjelölés alatt, azt csak gyaníthatjuk. WELLER szerint a nyomtatás helye Basel volt, NEUBAUR a műnek ugyancsak 1502-ben Heidelbergben készült utányomásán található utalás alapján Strassburg mellett foglal állást, de egyben megengedi, hogy a nyomtatás helye Délnémetországban is kereshető. A német novellának a középkori Carthophilus-legendától való függését először Gaston PARIS mutatta ki, míg Eduard KÖNIG a német monda önálló kialakulása mellett foglalt állást, de szerzőnk szerint érvei épen nem helyt állók. Dolgozata második részében szerző a népkönyv 15-féle kiadását írja le igen gondosan, kiegészítéssel az ugyane tárgyról a Zentralblatt für Bibliothekswesen 1893. és 1911. évfolyamában általa közölt jegyzékekhez.) — 8. szám (november): Otto von SCHLEINIZ: Entdeckung eines alten Evangelien-Manuskripts mit bisher unbekanntem Textstellen. (C. L. FREER 1907-ben Kairóban egy unciális betűkkel, pergamentre írt, V. századi evangéliumos könyvet szerzett meg ALI ARABI kereskedőtől, akinek állítása szerint a kézirat Akhnimban, az ókori Panapolisban került elő, tehát ugyanott, ahol 1886-ban egy apokrif evangélium s Péter «revelációi» jutottak napfényre. A kéziratban MÁRK evangéliuma 16. fejezetében a szokásos 14. és 15. vers közé egy 15 sorból álló, eddig ismeretlen részlet van iktatva, mely magyar fordításban így szól: «Ők pedig mentetetődzének, mondván, hogy a törvénytelenység és hitetlenség e korszaka az ördög alatt áll, amely a tisztátlan szellemek közvetítése folytán nem érti meg isten valódi hatalmát. «Azért» mondák Krisztusnak, «bizonyítsd be rögtön igaz voltodat». És Krisztus ekként szólt vala hozzájuk: «Az ördög hatalma éveinek vége betelt, de az időközben más bajok fenyegetően közeliek. A bűnösök kedvéért adattam át a halálnak, hogy visszatérjenek az igazsághoz és tartózkodjanak a további bűnöktől, de örököljék a mennybéli igazságosság szellemi és maradandó dicsőségét.») — Max HERMANNY: Ein monumentales Buchwerk. (Hermann SCHNITZ: *Die Glasgemälde des Königlichen Kunstgewerbemuseums zu Berlin* című díszművének ismertetése, melynek betűit, nyomdai diszét Rudolf KOCH tervezte s amely 75 példányban készült. A császárnak szánt példányt japáni papírra, a többit merített papírra vonták le.) — Karl BAERENT: Kataloge der Weidmannschen Buchhandlung aus der ersten Hälfte des XVIII. Jahrhunderts. (A szentpétervári császári könyvtár egy kolligátuma a WEIDMANN-cég nem kevesebb mint 20 jegyzékét tartalmazza, melyek közül a legrégebb 1709-ből való. A cég varsói fiókjának legrégebb jegyzéke 1732 előtt jelent meg, de nincs meg a pétervári gyűjteményben, ellenben megvan az ahhoz készült első pótlék 1732-ből. Ugyane cég 1733-ban indította meg heti könyvjegyzékét Lipcsében, de Pétervárt csupán a 3-ik, május 1-én megjelent számtól kezdve van meg a becses kiadvány, mely eleinte elég rendszeren, de 1735-ben már csak hosszabb megszakításokkal jelent meg s úgy látszik, az 1735 dec. 31-én megjelent CXXVI. számmal végkép megszűnt.) — Ludwig GEIGER: Börne und Julius Campe. (A nagy publicista és kiadója meglehetősen hiányosan ismert viszonyát igyekszik megvilágítani. Főleg a *Pariser Briefe* c. mű 3—6. kötetével foglalkozik, melyek közül a 3. és 4. L. Brunet in Offenbach, az 5. és 6. pedig L. Brunet in Paris cégjelzéssel jelent meg. A másik kérdés, melyre GEIGER kiterjeszkedik, CAMPE azon állítása, hogy BÖRNE örököse WOHLNÉ

HEINE támadásainak nyomása alatt adta ki BRODHAG-nál BÖRNE összegyűjtött iratainak öt kötetes harmadik kiadását. GEIGER szerint e kiadás, mely az 1840. évszámot viseli magán, aligha készülhetett el néhány hét vagy hó leforgása alatt s kétségkívül már 1839-ben, tehát HEINE támadásait megelőzőleg, munkába vétetett.) — 9. szám (december): Fritz HOEBER: Deutsche Buchkünstler der Gegenwart. VII. Peter Behrens als Buch- und Schriftkünstler. (Peter BEHRENS a modern német iparművészeti mozgalmak egyik legsokoldalúbb vezető alakja, mint könyvművész is jelentős. Első ilyenmű munkálatait 1896 és 1897-ben müncheni tartózkodása alatt készítette; ezek az S. FISCHER-cég számára őrlapokhoz és könyvborítékokhoz készült színes fametszetek. Darmstadti tartózkodása alatt [1899—1903.] készült könyvdiszei túlságosan az építészeti hatása alatt állanak s nem egyszer keltik fel a túlterheltség érzetét. E korszakból való a Rudhard betüöntő-cégnek rajzolt első BEHRENS-típus is, mely a gót frakturon alapszik, de számos antikva elemmel van keverve. Düsseldorf-i működése alatt [1903—1907.] BEHRENS felfogása igen elmélyült és megisztult, a régebbi túlterheltséget józan mérséklet váltotta fel. A jelenleg Berlinben élő művész 1909-ben alkotta meg a Gebrüder Klingspor betüöntő-cég részére a kora román kodexekre támaszkodó kurziv-típusát, tovább hosszas kísérletek után a ma már igen elterjedt, monumentális hatású, szinte zömök BEHRENS-antikvát.) — Georg PFEFFER: General Gustav von Below. (Gustav von BELOW, aki 1840-ben IV. FRIGYES VILMOS szárnysegédje lón, szenvedélyes könyvgyűjtő volt, aki főleg RABELAIS s a nagy francia költő német fordítója Johann FISCHART műveit s a velük rokon, vagy rájuk vonatkozó irodalmat gyűjtötte egybe. Kínseit a leghabadelvűbb módon bocsátotta Gottlob REGIS, RABELAIS újabb német fordítója, rendelkezésére, akivel meghitt viszonyban állott. Egy másik bizalmasa MEUSEBACH báró volt, aki szintűgy mint BELOW FISCHART-ért rajongott. A báró gyűjteményét a porosz állam váltotta magához a berlini Königliche Bibliothek számára 40.700 tallérért. BELOW 1852-ben halt meg. Gyűjteménye ma is teljes egészében megvan a család rutzaui birtokán.) — 10. szám (1914 január): Rudolf BLANKERTZ: Bilderschrift. (Szerző az illusztráció multjából és jelenéből vett példák kapcsán azon nézetének ad kifejezést, hogy írásainkat rajzokkal kellene szemléletesebbé tenni s evégből a rajzoktatás behatóbb művelését sürgetni. Több tanuló, részben igen kezdetleges, rajzának bemutatása mellett a technikai eszközökről is megemlékezik írásban és képben.) — Paul WERTHEIM: Illustrative Graphik. (A cikk a beteges BEARDSLEY vértelen német utánzó ellen intézett kirohanással kezdődik. Helyesebb volna, ha az újabb könyvillusztrátorok MENZEL vagy DORÉ műveiben keresnének ihletet. E bevezetés után szerző SLEVOGT, Wilhelm SCHULZ, Heinrich KLEY, A. LAMBERT, Alfons WÖLFLE, Paul SCHEURICH, Bruno GESTWICKI, Walo von MAY, Ernst STERN, Paul NEU, Walter TRIER és Mor. MELZER könyvillusztrációit méltatja.) — Paul HENNIG: Übereinkunft zwischen dem Deutschen Reiche und Russland zum Schutze der Literatur, der Kunst und der Photographie. (Igen rövid áttekintés, szótárszerű formában.) — Erwin VOLCKMANN: Die älteste deutsche Spielkarte. (Meglehetősen körülményesen ismerteti meg a hanburgi antikvárius, hogy miként szerzett meg a mult század kilencvenes éveit elején egy

kolligátumot, amely a többek közt egy sorsvető könyvecskét is tartalmazott, melyben az egyes mondásokhoz a kártyafigurák vannak lenyomatva s amely ekként a német kártya legrégebb emléke. Az alakok kosztümje alapján a fametszetek a XV. század harmadik negyedéből valók. A versikéket hihetőleg egy nürnbergi származású költő szerzette, a nyomtató pedig minden valószínűség szerint M. SCHURER Strassburgban.) — Winfried LÜDECKE: Einzelausgaben und Entstehung von A. R. Mengs Erstlingswerk. (A *Gedanken über die Schönheit und über den Geschmack in der Malerei*, MENGs nagy feltűnést keltett dolgozata, először névtelenül jelent meg 1762-ben. A második kiadás 1765-ben, a harmadik kétféle szövegben 1771. és 1778-ban látott napvilágot. Az első idegennyelvű fordítást az olasz volt d'AZARA tollából s 1780-ban jelent meg. Szerző ezután a mű keletkezésének történetét ismerteti WINCKELMANN levelei nyomán.) — Friedrich HIRTH: Börne und Campe. (GEIGER fentebb ismertetett cikkével polemizál s kimutatja, hogy BÖRNE *Briefe aus Paris* című műve 4—6. kötetét kétségkívül CAMPE adta ki.) — G. KOWALEWSKI, Zur Geschichte des hamburgischen Zeitungswesens. (A stettini Marienstift-Gymnasium könyvtára 1683—84-ből öt kötet hamburgi és altonai újságot őriz. E kötetek a *Nordischer Mercur*, az *Altonaische Relation*, az *Europäische Fama*, az *Europäische Relation* és a *Relationscourier* több számát tartalmazzák, melyek a német hírlapirodalom történetére újabb világot derítenek.)